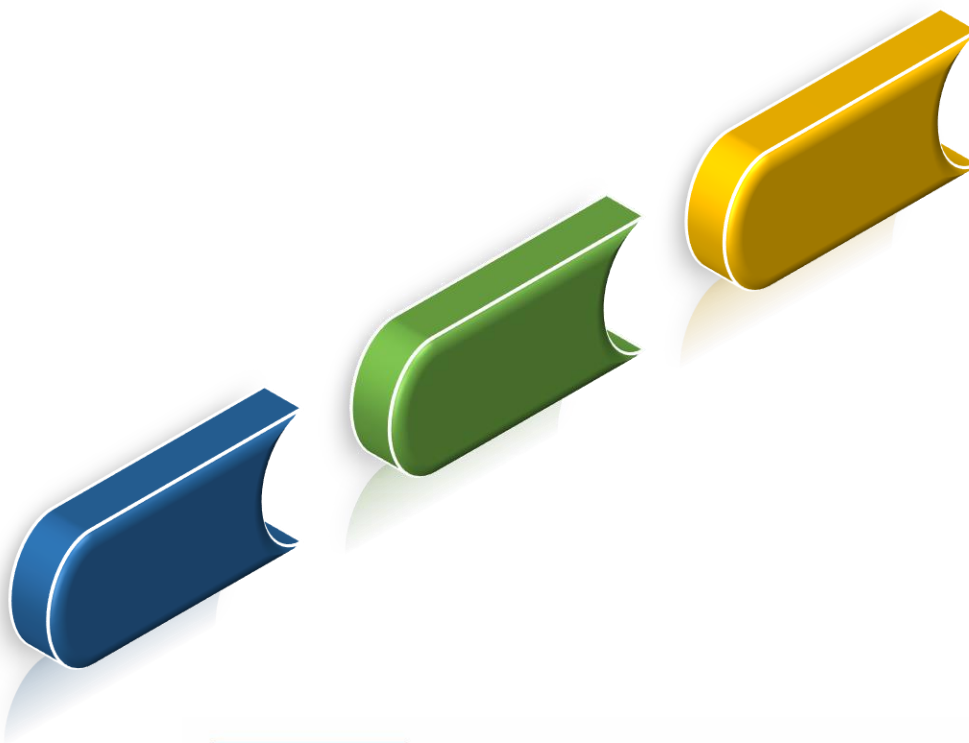

Projekat **BAQUAL**
Bolje akademske kvalifikacije kroz obezbjeđenje kvaliteta
(*Better Academic Qualifications through Quality Assurance*)

**Priručnik s primjerima dobre prakse u procesu izrade standarda
kvalifikacije i programa vezanih za usavršavanje nastavničkih
kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju**

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Impressum

*Priručnik s primjerima dobre prakse u procesu izrade standarda kvalifikacije i programa vezanih uz usavršavanje nastavničkih kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju nastao je kao rezultat projekta **BAQUAL – Bolje akademske kvalifikacije kroz obezbjeđenje kvaliteta**, engl. *Better Academic Qualifications through Quality Assurance*.*

Koordinator projekta bilo je [Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske](#), a projektni partneri bili su [Ministarstvo za obrazovanje i nauku Republike Sjeverne Makedonije](#) i [Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja Crne Gore](#).

U pisanju *Priručnika* učestvovali su članovi nacionalnih projektnih timova:

Marina Cvitanušić Brečić, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske
Marko Ek, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske
Patricija Vengust, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske
Borčo Aleksov, Ministerstvo za obrazovanje i nauku Republike Sjeverne Makedonije
Dean Iliev, Univerziteta Sv.Kliment Ohridski – Bitolj, Sjeverna Makedonija
Tatjana Atanasova-Pacemska, Univerziteta Goce Delcev iz Štipa, Republika Sjeverna Makedonija
Milica Kavedžić, Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja Crne Gore
Nevena Rakočević, Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja Crne Gore
Ana Rutović, Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja Crne Gore

Lektorisanje teksta na crnogorskom jeziku: Ana Rutović, Nevena Rakočević, Milica Kavedžić

Grafičko uređenje: Marko Ek

Zagreb, novembar, 2022.

The content of this publication represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission and the Agency do not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

1. O projektu

Projekat BAQUAL sprovodio se u periodu od juna 2020. do novembra 2022. godine s ciljem podsticanja primjene kvalifikacionog okvira u postupcima unutrašnjeg i spoljnog obezbjeđenja kvaliteta u visokom obrazovanju u tri države: Hrvatskoj, Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji. Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske (MZO) bilo je koordinator i nosilac projekta, dok su partneri na projektu bili Ministerstvo za obrazovanje i nauka Republike Sjeverne Makedonije (MON) i Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja Crne Gore (AKOKVO). Projekt je sufinanciran bespovratnim sredstvima iz programa Erasmus+ Europske unije, Ključna aktivnost 3 /KA3/ – podrška sprovođenju reformi EHEA-e. Projektne aktivnosti sprovodili su i usmjeravali projektni timovi svake države partnera, dok su aktivnosti vezane za izradu standarda kvalifikacija i programa za usavršavanje nastavničkih kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju sprovodile radne grupe država partnera, a činile su ih nastavnici zaposleni u visokom obrazovanju. Na sprovođenje pojedinih aktivnosti projekta BAQUAL uticala je i epidemiološka situacija uzrokovana virusom COVID-19 zbog čega je većina aktivnosti održana *online* putem.

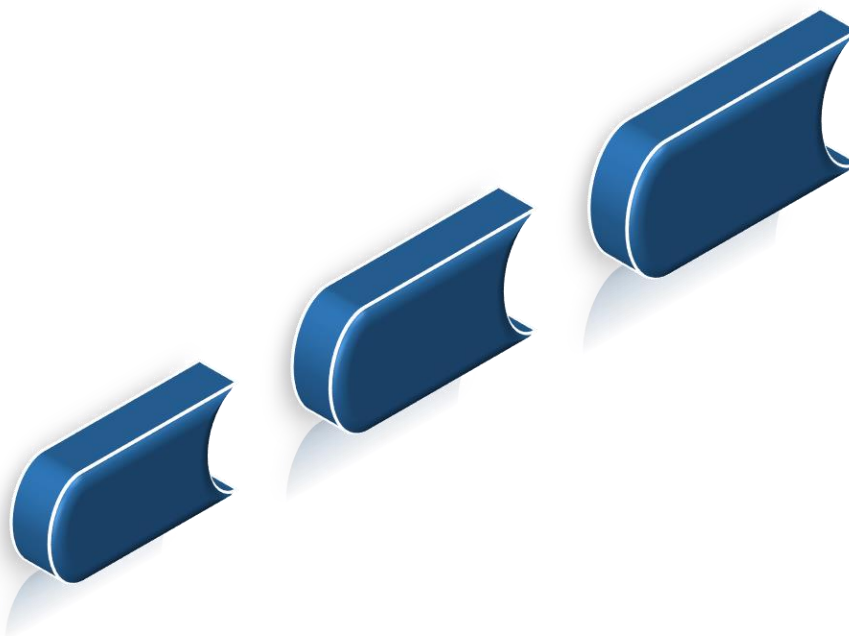
Unutar projekta BAQUAL sprovedene su sljedeće aktivnosti koje su doprinijele izradi programa:

- redovni sastanci projektnih partnera unutar kojih su partneri dogovarali pojedinosti vezane za sprovođenje aktivnosti i međusobno razmjenjivali stečena iskustva i znanja
- redovni sastanci radnih grupa država partnera tokom kojih su izrađivani standardi zanimanja i/ili odgovarajuća istraživanja, standardi kvalifikacija i programi
- tri *online* radionice na kojima je zainteresovana javnost iz Hrvatske, Crne Gore i Sjeverne Makedonije dobila aktualne i zanimljive informacije o potrebi izrade i standardu kvalifikacije za nastavnika u visokom obrazovanju (i standarda zanimanja, ako je primjenjivo), programima za unaprjeđenje nastavničkih kompetencija, kao i o evaluaciji programa cjeloživotnog učenja za nastavnike u visokom obrazovanju
- hrvatska radna grupa izradila je standard zanimanja *Nastavnik u visokom obrazovanju / Nastavnica u visokom obrazovanju*, dok su crnogorska i makedonska radna grupa sprovele istraživanja o nastavničkim kompetencijama nastavnika u visokom obrazovanju, čime se željela obezbijediti povezanost standarda kvalifikacije s potrebama tržišta rada

- sve tri države izradile su standard kvalifikacije za nastavnika u visokom obrazovanju i program usavršavanja nastavničkih kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju koji se temelji na standardu kvalifikacije
- u sve tri države izrađene su evaluacije programa temeljem provedene vanjske evaluacije izrađenih programa
- AKOKVO je posjetila Španiju i Francusku u okviru studijskih putovanja tokom kojih su prikupljena znanja i iskustva vezana za korištenje nacionalnih kvalifikacionih okvira u sistemu obezbjeđenja kvaliteta u visokom obrazovanju, izradi i implementaciji programa za usavršavanje nastavnika u visokom obrazovanju itd.; prikupljena iskustva podijeljena su s projektnim timovima drugih država.

Službena stranica projekta je baqual.hr, na njoj se nalaze podaci o projektu, vijesti o sprovedenim aktivnostima i rezultatima projektnih aktivnosti, kao i prethodno spomenuti dokumenti.

2. O kvalifikacionim okvirima

Evropski kvalifikacioni okvir za cjeloživotno učenje (engl. *European Qualifications Framework for Lifelong Learning*, EQF) sistem je kojim se uspostavljaju nivoi kvalifikacija radi prepoznavanja i razumijevanja kvalifikacija između različitih nacionalnih kvalifikacionih okvira. U okviru ovog projekta važno je istaći i Kvalifikacioni okvir Evropskog prostora visokog obrazovanja (engl. *Qualifications Framework for the European Higher Education Area*, QF-EHEA) koji služi za uspostavljanje nivoa kvalifikacije u sistemu visokog obrazovanja radi prepoznavanja i razumijevanja kvalifikacija između više nacionalnih kvalifikacionih okvira Evropskog prostora visokog obrazovanja. Radi povezivanja s EQF i QF-EHEA, Hrvatska, Crna Gora i Sjeverna Makedonija izradile su vlastite nacionalne kvalifikacione okvire koji su detaljnije opisani u nastavku.

2.1. Hrvatski kvalifikacioni okvir (HKO)

Hrvatski kvalifikacioni okvir (engl. *Croatian Qualifications Framework*, CROQF) služi za uređenje sistema kvalifikacija u Republici Hrvatskoj, a obezbjeđuje jasnoću, pristupanje sticanju, utemeljeno sticanje, prohodnost i kvalitet kvalifikacija, kao i povezivanje nivoa kvalifikacija u Republici Hrvatskoj s nivoima kvalifikacija EQF-a i QF-EHEA, te posredno s nivoima kvalifikacija kvalifikacijskih okvira u drugim zemljama. HKO uređuje sljedeći zakonodavni okvir: [Zakon o HKO-u](#) i [Pravilnik o Registru HKO-a](#). Svrha HKO-a je reforma cjelokupne obrazovne vertikale, odnosno ostvariti bolje povezivanje obrazovnog sektora s potrebama tržišta rada i pojedinaca. To će se obezbijediti prelazom s prenosa znanja k ishodima učenja, obezbjeđenje mjerljivih rezultata i obezbjeđenje kvaliteta obrazovanja. HKO teži i razvoju temeljnih vještina za cjeloživotno učenje sa naglaskom na prepoznatljivosti zanimanja i kvalifikacija koje podstiču neprestano usavršavanje i cjeloživotno obrazovanje. Uspostavljen je Registar HKO-a koji služi za potrebe vođenja podataka o standardima zanimanja i skupovima kompetencija, standardima kvalifikacija i skupovima ishoda učenja, programima za sticanje i vrednovanje skupova ishoda učenja, programima za vrednovanje skupova ishoda učenja, programima za sticanje kvalifikacija i drugih podataka od interesa, a radi njihovog povezivanja i usklađivanja. Ključni dionici u sprovođenju

HKO-a su [MZO](#), [Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike](#) (MROSP), [Agencija za odgoj i obrazovanje](#) (AZOO), [Agencija za strukovno obrazovanje i](#)

[obrazovanje odraslih](#) (ASOO), [Agencija za znanost i visoko obrazovanje](#) (AZVO), [Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala](#) (NVRLJP).

Glavni alati HKO-a su standard zanimanja i standard kvalifikacije, kao i skup kompetencija i skup ishoda učenja. Standard zanimanja (engl. *Occupational Standard*) je popis svih poslova koje pojedinac obavlja u određenom zanimanju i popis kompetencija potrebnih za njihovo uspješno obavljanje. Kompetencija (engl. *Competence*) predstavlja znanja i vještine, kao i pripadajuću samostalnost i odgovornost, a skup kompetencija se sastoji od više međusobno povezanih kompetencija. Detaljnija uputstva o samoj izradi standarda zanimanja i skupa kompetencija navedena su u [Metodologiji za izradu standarda zanimanja i skupova kompetencija](#), a obrasci za izradu dostupni su u *Pravilniku o Registru HKO-a*. MROSP sprovodi proces formalnog vrednovanja i koordinira proces stručnog vrednovanja Komisije za vrednovanje zahtjeva za upis standarda zanimanja ili skupova kompetencija u Registar. Po završetku cjelokupnog procesa vrednovanja MROSP donosi Odluku o upisu standarda zanimanja/skupa kompetencija u Registar HKO-a. Standard kvalifikacije predstavlja sadržaj i strukturu određene kvalifikacije. Uključuje sve podatke koji su potrebni za određivanje nivoa, obima i profila kvalifikacije, kao i podatke koji su potrebni za obezbjeđenje i unaprjeđenje kvaliteta standarda kvalifikacije. Skup ishoda učenja najmanji je cjelovit skup povezanih ishoda učenja određenog nivoa, obima i profila. Detaljnija uputstva o samoj izradi standarda kvalifikacije i skupa ishoda učenja navedena su u [Smjernicama za razvoj standarda kvalifikacija u visokom obrazovanju](#) i [Smjernicama za razvoj standarda kvalifikacija u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju](#), a obrasci za izradu dostupni su u *Pravilniku o Registru HKO-a*. Prijedloge standarda kvalifikacija i skupova ishoda učenja koji se odnose na nivo visokog obrazovanja formalno vrednuje AZVO i koordinira stručno vrednovanje Povjerenstva za vrednovanje zahtjeva za upis standarda kvalifikacije ili skupa ishoda učenja u Registar, a po završetku cjelokupnog procesa vrednovanja i pozitivne ocjene, AZVO donosi Odluku o upisu standarda kvalifikacije/skupa ishoda učenja u Registar HKO-a.

Na stranici kvalifikacije.hr nalaze se osnovne informacije o HKO-u, zakonodavni okvir, metodologija i smjernice za izradu alata HKO-a, informacije o sprovedenim projektima i projektima u toku koji u sebi koriste alate HKO-a, aktuelne novosti i najave događanja vezanih za tematiku HKO-a.

2.2. Nacionalni okvir kvalifikacija u Crnoj Gori (NOK)

Nacionalni okvir kvalifikacija u Crnoj Gori (NOK) instrument je koji omogućava svrstavanje, upoređivanje, razvijanje i razumijevanje kvalifikacija, njihovu povezanost i jasan pregled različitih načina sticanja kvalifikacija za potrebe tržišta rada i društva. Njime se uređuje sistem kvalifikacija u zemlji na svim nivoima i sektorima. NOK se temelji na ishodima učenja i ima ulogu da osavremeni sistem kvalifikacija, kako bi bio jasan i razumljiv svim ciljnim grupama. NOK sadrži sve postojeće kvalifikacije u okviru jednog sistema, a koje se stiču na svim nivoima formalnog obrazovanja (osnovno, srednje ili visoko obrazovanje), kao i neformalnim putem. NOK omogućava vrednovanje neformalnog i informalnog učenja i njihovo povezivanje s formalnim obrazovanjem, čime se podržava koncept cjeloživotnog učenja. Uspostavljanje i razvoj NOK-a u Crnoj Gori u skladu je s aktivnostima koje sprovode zemlje Evropske unije, ostale zemlje Evrope i svijeta kako bi svakom pojedincu omogućile cjeloživotno učenje i mobilnost u području obrazovanja i zapošljavanja.

U novembru 2014. godine na sjednici Savjetodavne grupe za Evropski kvalifikacioni okvir Evropske komisije (engl. *EQF Advisory Group*) donešena je odluka o usvajanju Izvještaja o referenciranju NOK-a u Crnoj Gori s Evropskim kvalifikacijskim okvirom za cjeloživotno učenje i Kvalifikacionim okvirom Evropskog prostora visokog obrazovanja (QF-EHEA) čime je Crna Gora postala jedna od 24 (u tom trenutku) zemlje Evrope i prva od zemalja kandidata za članstvo u Evropskoj uniji koja je uspješno sprovela proces referenciranja. Na ovaj način izvršeno je i formalno povezivanje nivoa NOK-a u Crnoj Gori s nivoima Evropskog kvalifikacionog okvira za cjeloživotno učenje, a time neposredno i povezivanje s nacionalnim kvalifikacionim okvirima drugih evropskih zemalja. Nivoi kvalifikacija koje se stiču u Crnoj Gori uporedivi su s nivoima EQF-a, što omogućava njihovu prepoznatljivost i mobilnost pojedinaca iz Crne Gore u svijetu rada i obrazovanja na širem evropskom prostoru.

Sistem kvalifikacija u Crnoj Gori uređen je [Zakonom o nacionalnom okviru kvalifikacija](#), ostalim zakonima iz područja obrazovanja, kao i podzakonskim aktima ([Pravilnik o opisu nivoa i podnivoa kvalifikacija](#), [Pravilnik o procedurama razvijanja kvalifikacija od prvog do petog nivoa kvalifikacija](#) i [Pravilnik o procedurama razvijanja kvalifikacija od šestog do osmog nivoa kvalifikacija](#)). Tijela koja u okviru svojih nadležnosti sprovode razvijanje, provjeru, odobravanje, priznavanje i svrstavanje kvalifikacija u NOK su: [Ministarstvo prosvjete](#), [Ministarstvo rada i socijalnog staranja](#), [Centar za stručno obrazovanje](#), [Zavod za školstvo](#), [Ispitni centar](#), obrazovne ustanove/organizatori obrazovanja, [MONSTAT](#), [Nacionalni savjet za](#)

[obrazovanje](#), [Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja](#), [Savjet za kvalifikacije](#) i sektorska vijeća.

Inicijativu za razvijanje kvalifikacije može podnijeti ustanova visokog obrazovanja ili drugo pravno tijelo, putem ustanove visokog obrazovanja. Inicijativa se podnosi nadležnom sektorskom vijeću. Kada sektorsko vijeće prihvati inicijativu za razvijanje kvalifikacije, Savjet za kvalifikacije je određuje kao prijedlog za razvijanje kvalifikacije. Savjet za kvalifikacije prihvaćeni prijedlog dostavlja nadležnoj ustanovi visokog obrazovanja na razvijanje kvalifikacije. Razvijanje kvalifikacije obuhvata pripremu studijskog programa, dijela programa, programa jednog ili više modula i izradu standarda određene kvalifikacije. Ustanova visokog obrazovanja dostavlja program za sticanje kvalifikacije nadležnom tijelu na akreditaciju.

Nakon što AKOKVO akredituje program za sticanje kvalifikacije, ustanova visokog obrazovanja, na osnovu akreditovanog programa, izrađuje standard kvalifikacije u skladu s odredbama *Zakona o nacionalnom okviru kvalifikacija*. Pripremljeni standard kvalifikacije ustanova visokog obrazovanja dostavlja Savjetu za kvalifikacije na potvrdu i unos u NOK. Nakon što Savjet za kvalifikacije usvoji standard kvalifikacije, kvalifikacija se upisuje u registar NOK-a.

2.3. Makedonski okvir kvalifikacija (MRK)

Nacionalni sistem kvalifikacija objedinjuje zahtjeve za pojedinačne kvalifikacije i opisuje različite načine njihovog sticanja. Stvara jedinstven i transparentan sistem priznavanja kvalifikacija koji može koristiti pojedincima, poslodavcima i obrazovnim institucijama u razvoju programa osposobljavanja. Osim toga, podstiče cjeloživotno učenje pojedinaca jer se rezultati tog učenja i obrazovanja mogu formalno potvrditi. Zahvaljujući povezivanju Nacionalnog okvira kvalifikacija, odnosno MRK-a sa EQF-om, kvalifikacije će biti razumljive i u ostalim zemljama Evropske unije. Nacionalni okvir kvalifikacija (NQF) je instrument za uspostavljanje sistema kvalifikacija stečenih u određenoj zemlji, koji daje temelj za sticanje kvalifikacija, prolaznost i kvalitet kvalifikacija. MRK je obvezni nacionalni standard koji uređuje sticanje i korišćenje kvalifikacija u Republici Makedoniji i instrument za uspostavljanje sistema kvalifikacija stečenih u Republici Makedoniji koji daje temelj za transparentnost, pristup, prolaznost, sticanje i kvalitet kvalifikacija. Više informacija o MRK-u može se pronaći na [linku](#).

Ciljevi MRK-a:

- jasno definisati ishode učenja
- uspostaviti sistem vrednovanja različitih kvalifikacija u okviru ukupnog sistema kvalifikacija
- podsticati i razvijati učenje tokom cijelog života (cjeloživotno učenje)
- ukazati na propustljivost i napredovanje (horizontalno i vertikalno) kroz i unutar svih vrsta obrazovanja i osposobljavanja (formalno, neformalnog i informativnog)
- omogućiti međunarodnu usporedivost kvalifikacija
- promovisati važnost ključnih i profesionalnih kompetencija
- obezbijediti mobilnost učesnika u procesu obrazovanja i osposobljavanja i uključivanje u tržište rada na nacionalnom i međunarodnom nivou
- stvoriti jedinstveni sistem upravljanja kvalitetom
- standardizovati kvalitet pružalaca usluga
- osigurati saradnju svih zainteresovanih strana
- obezbijediti usaglašenost sa ekonomskim, društvenim i kulturnim potrebama Republike i
- biti dio sistema u korelaciji s razvojem aktivnosti Evropskog okvira kvalifikacija.

Načela MRK-a:

- ishodi učenja iskazuju se kroz znanja, vještine i kompetencije
- klasifikacija kvalifikacija na nivoe i podnivoe
- prenosivost kredita
- usporedivost s Evropskim kvalifikacionim okvirom
- obezbjeđenje kvaliteta u procesu sticanja i razvoja kvalifikacija
- obezbjeđenje uslova za jednaku dostupnost obrazovanja tokom cijelog života za sticanje i priznavanje kvalifikacija
- jačanje konkurentnosti makedonske ekonomije koja se temelji na ljudskom potencijalu
- uspostavljanje koordinisanog sistema obezbjeđenja kvaliteta za postojeće i nove kvalifikacije
- izgradnja sistema evaluacije neformalnog i informalnog učenja.

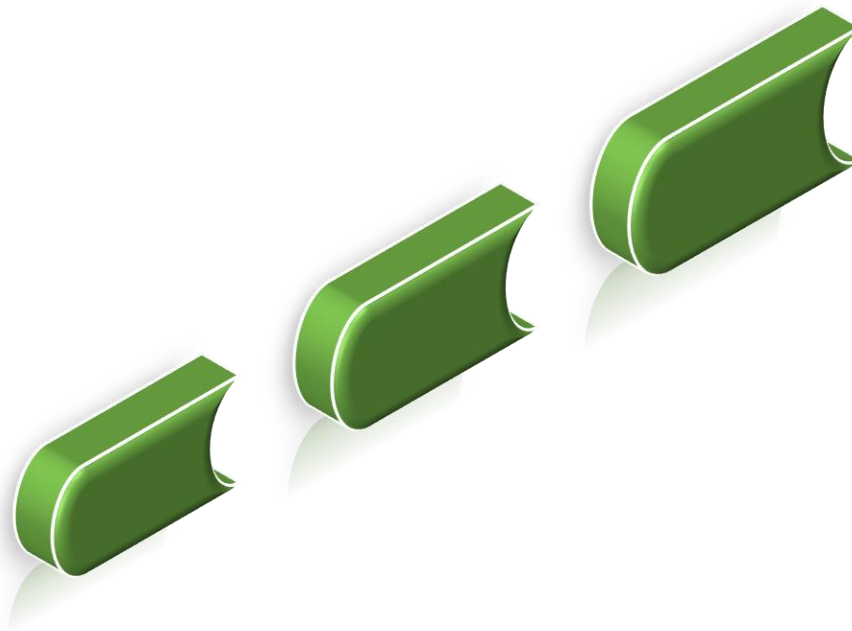
Dokumenta za rad MRK-a mogu se vidjeti na [linku](#). Pravna dokumenta za MRK dostupna su na [linku](#).

Registar kvalifikacija

Važna karakteristika makedonskog okvira kvalifikacija je njegova otvorenost za sve vrste kvalifikacija na svim nivoima obrazovanja i njihov upis u Registar.

Upis u Registar omogućuje vidljivost kvalifikacija, transparentnost procesa i proces obezbjeđenja kvaliteta. Kvalifikacije uključene u Registar provjeravaju se svake četvrte godine.

Standard kvalifikacije za nastavnike u visokom obrazovanju u Republici Sjevernoj Makedoniji dostavljen je Nacionalnom odboru za makedonski okvir kvalifikacija i jednoglasno je usvojen 11. januara 2022. godine. To je prvi standard podniet elektronski na novoj digitalnoj platformi. To je prvi standard na nivou VIII u Makedonskom okviru kvalifikacija. Standard je upisan u Registar kvalifikacija 28. januara 2022. godine.

3. Strateška važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju

Standard podrazumijeva jasno, nedvosmisleno i dosljedno navedene zahtjeve za profesionalnim kompetencijama (znanjima i vještinama) potrebnim pojedincu da bi efikasno i bezbjedno obavljao zadatke na svom radnom mjestu. Brojni strateški dokumenti na nacionalnom, ali i na evropskom planu naglašavaju potrebu za obezbjeđenjem adekvatnih i kvalitetnih programa za nastavnike u visokom obrazovanju pomoću kojih će imati mogućnost da kontinuirano usavršavaju nastavničke kompetencije.

U 2020. godini održana je ministarska konferencija u Rimu a u [Rimskom ministarskom saopštenju](#) istaknuta je neophodnost pružanja odgovarajuće podrške ustanovama visokog obrazovanja kako bi mogle da unaprijede inicijalno, ali i kontinuirano profesionalno usavršavanje akademskog i administrativnog osoblja; na taj bi način osoblje bi bilo u mogućnosti da kvalitetno odgovori na brojne izazove¹. U dodatku III *Rimskog ministarskog saopštenja*² date su i preporuke za dalje unaprjeđenje učenja i nastave u visokom obrazovanju među kojima se nalaze i one vezane za podsticanje ustanova visokog obrazovanja da obezbijede kontinuirano profesionalno usavršavanje nastavnika, međusobnu razmjenu primjera dobre prakse između zemalja, stvaranje podsticajnog i održivog okruženja na institucionalnom i nacionalnom nivou te kontinuiran rad na stvaranju novih nastavnih metoda koristeći multidisciplinarni pristup. Treba spomenuti i dokument [Standardi i smjernice za obezbjeđenje kvaliteta na Evropskom prostoru visokog obrazovanja \(ESG\)](#) koji su ministri Evropskog prostora visokog obrazovanja usvojili 2015. godine u kojem je takođe istaknuta važnost cjeloživotnog obrazovanja nastavnika u visokom obrazovanju, potreba za usavršavanjem njihovih nastavničkih kompetencija i važnost razvoja programa za takva usavršavanja.

U skladu s navedenim dokumentima i evropskim trendovima, odlučile su da djeluju i zemlje partneri u projektu BAQUAL, pa su zbog toga i odlučile da izrade standard zanimanja i/ili odgovarajućeg istraživanja i kvalifikacija, te programa cjeloživotnog učenja za nastavnika u visokom obrazovanju. Prilikom izrade tih dokumenata u obzir su uzimani zakonodavni okviri u zemljama partnerima.

---

¹ *Rimsko ministarsko saopštenje/Rome Ministerial Communique*, str.7.

² *Rimsko ministarsko saopštenje/Rome Ministerial Communique*, str. 4.

3.1. Strateška važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (dalje u tekstu: *Strategija*) prepoznaje značaj kvalitetne nastave na ustanovama visokog obrazovanja te ukazuje na problem „(...) nedovoljnog osnovnog metodičkog i šire gledano andragoškog obrazovanja visokoškolskih nastavnika. Naime, većina asistenata, predavača, docenata i profesora nemaju takva znanja pa bi bilo poželjno razraditi i ponuditi prikladne programe za njihovo dodatno obrazovanje. Stoga se u dijelu *Strategije* koji se odnosi na visoko obrazovanje kao jedan od dodatnih uslova (kriterijuma) za izbor u prvo nastavno zvanje predlaže obavezno uspješno polaganje programa dodatnog metodičko-pedagoškog obrazovanja. Visokoškolske ustanove mogu stimulisati takvo dodatno neobvezno usavršavanje i za već izabrane nastavnike jer to može biti jedan od dodatnih elemenata u evaluaciji vezanoj za kvalitet rada ustanove.”³ Na osnovu navedenog cilja *Strategije*, MZO je u saradnji sa stručnjacima realizovalo projekt Razvijanje i unaprjeđenje nastavničkih kompetencija na ustanovma visokog obrazovanja (Educa-T), koji je trajao od 2016. do 2018. godine, u okviru kojeg je izvršena i analiza stanja i aktivnosti koje se sprovode na ustanovama visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj sa svrhom unaprjeđenja kvaliteta učenja i nastave. Autori Priručnika za unaprjeđenje kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju, koji je rezultat projektnih aktivnosti navedenog projekta, došli su do zaključka da „(...) iako rukovodstvo hrvatskih visokoškolskih ustanova ističe da su svjesni potrebe unaprjeđenja kompetencija za učenje i nastavu, kao i potrebe za definisanjem strateških ciljeva kojima bi se unaprijedili učenje i nastava, na njihovim ustanovama visokog obrazovanja nedostaju institucionalni okviri za implementaciju aktivnosti koje bi podržale takve strateške ciljeve.“⁴

Na osnovu navedenog strateškog dokumenta i rezultata projekta Educa-T smatralo se opravdanim i osnovanim u okviru projekta BAQUAL izraditi standard kvalifikacije za nastavnike u visokom obrazovanju i programa za usavršavanje nastavničkih kompetencija za nastavnike u visokom obrazovanju.

---

³ *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb, 2015., str. 37.

⁴ *Priručnik za unaprjeđenje kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju*, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Zagreb, 2018., str. 10.

3.2. Strateška važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju u Crnoj Gori

Profesionalni razvoj i stručno usavršavanje nastavnika predstavlja polaznu osnovu za obezbjeđenje kvaliteta u sistemu visokog obrazovanja. U kontekstu potreba savremenog društva, pod obrazovanjem nastavnika više se ne podrazumijeva samo njihovo osnovno – inicijalno obrazovanje, već i njihovo kontinuirano usavršavanje u sklopu cjeloživotnog učenja radi usvajanja novih znanja i sticanja različitih kompetencija. U Crnoj Gori, važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju prepoznata je u dokumentu [Strategija obrazovanja nastavnika za period 2017-2024](#) (u daljnjem tekstu: *Strategija*). Vizija obrazovanja nastavnika u Crnoj Gori do 2024. godine je da u svim obrazovno-odgojnim ustanovama nastavu realizuju motivisani, poštovani, kompetentni nastavnici koji posjeduju potrebna stručna znanja i odgovarajuće nastavničke kompetencije u skladu sa naučnim dostignućima i saznanjima struke, pedagogije, psihologije, metodike nastave i didaktike. U okviru ovog strateškog dokumenta posebno je naglašen značaj kontinuiranog usavršavanja nastavnika radi prilagođavanja novim tendencijama u obrazovanju i promjenama koje donose informaciono-komunikacione tehnologije. Navedena *Strategija* ima za cilj kreiranje politika i praksi inicijalnog i kontinuiranog obrazovanja nastavnika, koje će obezbijediti nastavnicima podršku u ostvarivanju njihove kompleksne uloge i pripremljenosti za vaspitno-obrazovni rad od kojega zavisi kvalitet, trajnost i primjenjivost znanja koja će učenici steći na svim nivoima obrazovanja, njihov lični i profesionalni razvoj, socijalna uključenost i spremnost na aktivno građanstvo.⁵

3.3. Strateška važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju u Makedoniji

Strateška važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju prvenstveno je predstavljena u [Strateškom planu Ministarstva obrazovanja i znanosti 2022-2024](#) (dalje u tekstu: *Strategija*) u koji su unešene sve planirane aktivnosti za navedeno razdoblje. Ta se *Strategija* svojim dugoročnim ciljevima nastavlja na [Strategiju obrazovanja 2018-2025](#). Krovni dokument na osnovu kojeg se razvijaju strategije i ciljevi je [Zakon o visokom obrazovanju](#).

---

⁵ *Strategija obrazovanja nastavnika u Crnoj Gori (2017-2024)*, Ministarstvo prosvjete, Vlada Crne Gore, str. 3.-4.

4. O postupku izrade programa

4.1. Opis postupka izrade programa u Republici Hrvatskoj

MZO Republike Hrvatske implemetiralo je projekat [Educa-T](#) (*Razvijanje i unaprjeđenje kompetencija za nastavu na ustanovama visokog obrazovanja / Emphasis on developing and upgrading of competences for academic teaching*) koji je imao za cilj poboljšanje kvaliteta učenja i nastave u visokom obrazovanju, jačanje uloge univerzitetskih nastavnika i jačanje svijesti o značaju unaprjeđenja kvaliteta učenja i nastave u visokom obrazovanju. U okviru navedenog projekta izrađen je i *Priručnik za unaprjeđenje kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju* (dalje u tekstu *Priručnik*). Rezultati projekta Educa-T, odnosno *Priručnik* bili su početna tačka i osnova radnoj grupi projekta BAQUAL za izradu standarda zanimanja *Nastavnik u visokom obrazovanju / Nastavnica u visokom obrazovanju*. Koristeći se *Priručnikom*, metodologijama i smjernicama HKO-a te svojim znanjima i radnim iskustvom kao nastavnika u visokom obrazovanju, radna grupa izradila je, u skladu s uputstvom *Metodologije za izradu standarda zanimanja* MROSP-a, koncept standarda zanimanja koji je sadržao spisak ključnih poslova, znanja i vještina, kao i opis poslova i radnih uslova nastavnika u visokom obrazovanju. Radnu verziju koncepta standarda zanimanja radna grupa je predstavila na prvoj *online* radionici u organizaciji MZO-a *Standard zanimanja i standard kvalifikacije za nastavnika u visokom obrazovanju i programi unaprjeđenja kompetencija*. Radna grupa je primila povratne informacije učesnika, nastavnika u visokom obrazovanju, o konceptu standarda zanimanja i razmijenila iskustva u izradi istog s članovima radnih grupa partnera projekta koji su izrađivali standard kvalifikacije.

Nakon dobijanja povratnih informacija i komentara na održanoj radionici, radna grupa je doradila ključne poslove, kompetencije i skupove kompetencija u skladu sa dobijenim informacijama i potom izradila *Anketu o standardu zanimanja* prema uputstvima *Metodologije*. Sljedeća faza izrade standarda zanimanja bila je implementacija sprovedene ankete pomoću izrađene *Ankete*. U *online* anketi učestvovali su zaposleni i poslodavci visokoškolskih ustanova koji su se odazvali pozivu. Neka od pitanja koja su se pojavila tokom anketiranja bila su vezana za same ključne poslove i kompetencije koje bi standard zanimanja trebao sadržati, kao i za korišćenje standarda među osobama koje su tek započele svoju karijeru nastavnika u visokom obrazovanju i ostalim nastavnicima u visokom obrazovanju. Obradene prikupljene podatke radna grupa je iskoristila za doradu koncepta predloga standarda zanimanja i izradu konačne verzije. Nakon dorade predloga standarda zanimanja, predlog je unesen putem aplikacije

Registra HKO-a i prošao je proces formalnog vrednovanja od strane MROSP-a i stručnog vrednovanja Komsije za vrednovanje standarda zanimanja. Po dobijanju pozitivnog mišljenja Komisije, standard je upisan u Registar HKO-a.

Budući da je ideja da standard kvalifikacije bude opšteprihvaćeni standard na nacionalnom nivou, a služiće i za izradu i vrednovanje programa, osnovana je radna grupa za izradu djelimičnog standarda kvalifikacije *Nastavnik u visokom obrazovanju / Nastavnica u visokom obrazovanju* u koju su uključeni predstavnici različitih ustanova visokog obrazovanja, a koji su ujedno i potencijalni realizatori programa. Predlog standarda djelimične kvalifikacije rađen je u skladu sa [Smjernicama za razvoj standarda kvalifikacija u visokom obrazovanju](#), a polazna osnova za izradu bili su navedeni *Priručnik* iz Educa-T projekta, standard zanimanja [Nastavnik u visokom obrazovanju / Nastavnica u visokom obrazovanju](#), smjernice HKO-a i stručna znanja i iskustvo članova radne grupe. Radna grupa je redovno održavala *online* sastanke tokom kojih su izrađeni sljedeći djelovi zahtjeva za upis standarda kvalifikacija u Registar HKO-a – *Opis standarda kvalifikacija* i *Predlog skupa ishoda učenja*. Prvi dio sastoji se od opštih informacija, poput naziva standarda kvalifikacije, minimalnog obima izrađenog u ECTS bodovima, uslovima za pristupanje kvalifikaciji i sticanje kvalifikacije, dok su u drugom dijelu zahtjeva izrađeni skupovi ishoda učenja, pripadajući ishodi učenja, materijalni i kadrovski uslovi potrebni za sticanje/vrednovanje skupa ishoda učenja, primjer i postupak vrednovanja i slično. Bitno je napomenuti da je na sam rad na izradi standarda zanimanja i standarda kvalifikacije uticala i izmjena zakonodavnog okvira o HKO-u početkom 2021. godine u okviru koje su se izmijenile metodologije izrade standarda i procedure vrednovanja.

Po izradi predloga standarda djelimične kvalifikacije, predlog je upućen na mišljenje visokoškolskim ustanovama koje realizuju, ili su potencijalni realizatori sličnih programa. U sklopu obrasca, visokoškolske ustanove, osim iskaza mišljenja o predlogu standarda kvalifikacije, ujedno iskazuju i interes hoće li preuzeti standard kvalifikacije, odnosno uskladiti program kojim bi se stekla navedena kvalifikacija sa standardom kvalifikacije. Nakon upućivanja predloga standarda kvalifikacije na vrednovanje, AZVO provjerava ispunjava li predlog standarda kvalifikacije uslove propisane *Pravilnikom o Registru HKO-a*, zakonodavnim okvirom vezanim za visoko obrazovanje i sadrži li sve propisane podatke i dokumentaciju, dok Komisija provjerava kvalitet stručnog dijela standarda.

Na osnovu izrađenog predloga standarda kvalifikacije izrađen je program usavršavanja nastavničkih kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju. Izradila ga je radna grupa visokoškolske ustanove u skladu sa svojim internim procedurama, relevantnim zakonodavnim okvirom koji se odnosi na visoko obrazovanje i na osnovu izrađenog predloga standarda

djelimične kvalifikacije *Nastavnik u visokom obrazovanju / Nastavnica u visokom obrazovanju*. Pritom je bio izazov kako postići modularnost u izvođenju programa i na koji način sprovesti priznavanje prethodnog učenja za polaznike koji već neko vrijeme obavljaju posao nastavnika u visokom obrazovanju, a žele se dodatno usavršiti pohađanjem programa. Izrađen program upućen je na recenziju spoljnim recenzentima, a potom i na mišljenje Odboru za kvalitet visokoškolske ustanove.

4.2. Opis postupka izrade programa u Crnoj Gori

Uzimajući u obzir činjenicu da postojeći zakonodavni okvir u Crnoj Gori u oblasti visokog obrazovanja ne predviđa posebne programe usavršavanja, tj. osposobljavanja za nastavnike i saradnike koji učestvuju u nastavnom procesu, radna grupa zaključila je da postoji potreba za razvojem takvog programa koji će istima omogućiti dodatno obrazovanje. Stoga je cilj razvijanja ove stručne kvalifikacije unaprjeđivanje pedagoških sposobnosti akademskog osoblja i da se na taj način u što većoj mjeri doprinese profesionalizaciji ovog kadra. Slična inicijativa u Crnoj Gori do sada nije postojala, pa se stoga smatra pionirskim poduhvatom. Shodno crnogorskom zakonodavstvu, Inicijativu za razvijanje stručne kvalifikacije može podnijeti ustanova visokog obrazovanja ili drugo pravno lice, ali isključivo preko ustanove visokog obrazovanja, nadležnom tijelu - Savjetu za kvalifikacije.

S obzirom na to da je jedna od projektnih aktivnosti podrazumijevala sprovođenje nezavisnog istraživanja o nastavničkim kompetencijama na svim ustanovama visokog obrazovanja u Crnoj Gori, radna grupa izradila je u prvoj polovini 2021. godine dva posebna oblika upitnika - za nastavnike i za studente. Osim navedenih upitnika, nacionalna radna grupa sprovela je i koordinisane intervjue s rukovodstvom ustanova visokog obrazovanja s ciljem sticanja cjelokupne slike o statusu nastavničkih kompetencija od svih relevantnih aktera u ovoj oblasti. Ključni cilj sprovedenog istraživanja jeste evaluacija trenutnog stanja po pitanju nastavničkih kompetencija i procjena potrebe za uvođenjem programa cjeloživotnog učenja namijenjenom akademskom osoblju u oblasti visokog obrazovanja. Predmetno istraživanje započelo je 24. maja 2021. godine slanjem upitnika elektronskim putem ustanovama visokog obrazovanja u Crnoj Gori i trajalo je dvije nedjelje. Ankete je ispunilo 535 studenata i 208 nastavnika. Anketiranim učesnicima omogućeno je da daju odgovore na pitanja zatvorenog tipa, zatim da putem Likertove skale iskažu stepen slaganja s određenim ponuđenim stavovima, kao i da u okviru pitanja otvorenog tipa iznesu svoja mišljenja o nastavničkim kompetencijama

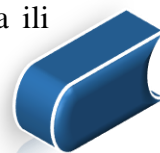

i kvalitetu visokog obrazovanja, te o prednostima i manama realizacije *online* nastave za vrijeme trajanja pandemije COVID-19 virusa.

Upitnici na koje su odgovarali studenti i nastavnici obuhvatali su slična pitanja da bi se dobila realna slika o tome koliko se identično ili različito percipiraju pojedini stavovi, a koji se odnose na nastavničke kompetencije i njihov značaj. Kada je u pitanju istraživački uzorak, ankete su sprovedene među studentima i nastavnicima u okviru svih sedam ustanova visokog obrazovanja u Crnoj Gori: Univerzitet Crne Gore, Univerzitet Donja Gorica, Univerzitet Mediteran, Univerzitet Adriatik Bar, Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Fakultet za državne i evropske studije i Fakultet za poslovni menadžment Bar. Pored podataka dobijenih putem anketa, sprovedeni su i koordinisani intervjui s predstavnicima menadžmenta ustanova visokog obrazovanja, koji su imali za cilj pružiti još jedan ugao posmatranja u odnosu na ista ili slična pitanja iz upitnika. Koordinisani intervjui takođe su sprovedeni sa menadžmentom svih sedam ustanova visokog obrazovanja u Crnoj Gori.

Nakon sprovedenog istraživanja radna grupa započela je s izradom analize, analiza se sastoji od četiri dijela. Prvi dio posvećen je okviru istraživanja unutar kojeg je detaljno objašnjena svrha istraživanja, zakonodavni okvir koji reguliše oblast kvalifikacija, struktura upitnika koji su izrađeni za potrebe istraživanja, istraživački uzorak, kao i koordinisani intervjui. Drugi dio analize obuhvata evaluaciju nastavničkih kompetencija na bazi podataka dobijenih kroz upitnike za studente i nastavnike i to kroz prethodno spomenutih šest područja, uz sedmi koji se odnosi na kvalitet nastave u uslovima pandemije. Treći dio analize se bavi evaluacijom nastavničkih kompetencija s aspekta rukovodstva ustanova visokog obrazovanja i to na osnovu podataka koji su dobijeni sprovođenjem koordinisanih intervjua. Četvrti dio analize obuhvata zaključna razmatranja i predloge mjera za unaprjeđenje stanja na polju nastavničkih kompetencija u Crnoj Gori u visokom obrazovanju.

Inicijativa za razvijanje kvalifikacije programa cjeloživotnog učenja, zajedno s analizom, biće upućena Savjetu za kvalifikacije od strane Univerziteta Crne Gore. Implementacija programa cjeloživotnog učenja na Univerzitetu Crne Gore predstavlja finalnu fazu i ispunjenje cilja projekta. Razvijanje stručne kvalifikacije za nastavnike u visokom obrazovanju u skladu je s važećim zakonodavnim i podzakonskim aktima u oblasti visokog obrazovanja. Naime, član 97. [Zakona o visokom obrazovanju](#) propisuje da ustanove mogu sprovoditi posebne programe usavršavanja u oblasti visokog obrazovanja za potrebe cjeloživotnog učenja, radi sticanja stručne kvalifikacije ili dijela stručne kvalifikacije, odnosno druge kvalifikacije u skladu s navedenim *Zakonom* i posebnim propisom ustanove. Pod pojmom razvijanja kvalifikacije podrazumijeva se priprema nove kvalifikacije, odnosno izmjena ili

dopuna postojeće kvalifikacije u cilju njenog unaprjeđivanja. U skladu s *Pravilnikom o razvijanju kvalifikacije od šestog do osmog nivoa kvalifikacija*, osnov za razvijanje stručne kvalifikacije je dio studijskog programa, odnosno programa jednog ili više modula. Za potrebe projekta BAQUAL, Agencija u saradnji s ustanovom visokog obrazovanja, planira da razvije navedenu kvalifikaciju.

4.3. Opis postupka izrade programa u Republici Sjevernoj Makedoniji

U okviru Erasmus+ projekta BAQUAL izrađen je standard kvalifikacije za nastavnika u visokom obrazovanju Republike Sjeverne Makedonije. Koordinator procesa izrade standarda kvalifikacije bio je Borčo Aleksov, predstavnik Ministarstva obrazovanja i nauke Republike Sjeverne Makedonije, a na izradi standarda radili su i spoljni saradnici Ministarstva - prof. dr. Tatjana Atanasova-Pachemska, predstavnica Univerziteta Goce Delcev iz Štipa i prof. dr. Dean Iliev, predstavnik Univerziteta Sv. Kliment Ohridski - Bitolj.

Standard kvalifikacije izrađen je na osnovu sljedećeg: dokumenata Evropske unije, zakonodavnog okvira Republike Sjeverne Makedonije, statuta državnih i privatnih ustanova visokog obrazovanja, u saradnji s kolegama iz Hrvatske i na osnovu iskustva Hrvatske i ostalih zemalja Evropske unije. Definisane su i osnove standarda kvalifikacije koje se temelje na identifikovanim potrebama članova radne grupe, refleksiji nastavnika u visokom obrazovanju, refleksiji rukovodećih osoba pojedinih ustanova visokog obrazovanja u Sjevernoj Makedoniji, podacima državnog zavoda za statistiku i podataka zavoda za zapošljavanje.

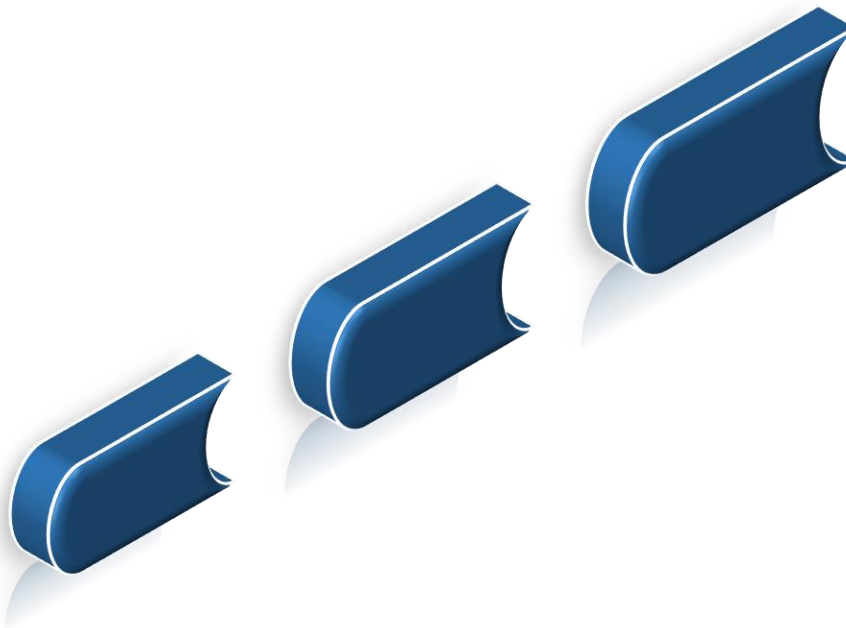
U svrhu izrade standarda kvalifikacije sproveden je i upitnik za nastavnike i saradnike koji su zaposleni na ustanovama visokog obrazovanja unutar kojeg su prikupljene informacije vezane za nastavničku profesiju u visokom obrazovanju. Prikupljeni podaci obrađeni su s AHP i DEA optimizacijskim metodama, pomoću softverskih rešenja, a pomoću kojih su identifikovane i međusobno povezane potrebe nastavnika u visokom obrazovanju. Svrha sprovedenog istraživanja bila je raditi na stvaranju i razvoju sistema za praktičnu primjenu izrađenog standarda kvalifikacije za nastavnika u visokom obrazovanju na osnovu prikupljenih informacija. Nakon izrade, pokrenuta je procedura usvajanja standarda kvalifikacije.

Standard kvalifikacije za nastavnika u visokom obrazovanju u Republici Sjevernoj Makedoniji podnešen je na evaluaciju nacionalnom Odboru za makedonski kvalifikacijski okvir u decembru 2021. godine, a 11. januara 2022. godine jednoglasno je usvojen. Standard je upisan u Registar kvalifikacija 28. januara 2022. godine. Time je postao prvi standard

kvalifikacije koji je podnešen u elektronskom obliku na novoj digitalnoj platformi. Ujedno je i prvi standard kvalifikacije na osmom nivou makedonskog kvalifikacijskog okvira. Razvojem programa započet je postupak uvođenja standarda kvalifikacije, a početak izrade programa bio je u februaru 2022.

Program *Profesionalizacija profesije srednjoškolskog profesora (didaktička perspektiva)* sproveo je stručni tim univerzitetskih profesora iz Republike Makedonije koji su takođe razvili prvi standard za kvalifikacije nastavnika u visokom obrazovanju. Aktivno se radilo devet mjeseci, a program je nastao kao rezultat prepoznatih potreba i zahtjeva nastavnika, sličnih programa u evropskim zemljama, kao i nacionalnog konteksta i prilika. Nakon izrade, taj program poslat je nezavisnim evaluatorima, spoljnim evaluatorima, koji su u predviđenom roku dostavili svoja mišljenja i komentare.

5. Spoljna evaluacija programa usavršavanja nastavnčkih kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju

5.1. Proces recenzije programa u Republici Hrvatskoj

Izrađeni program evaluirala su tri stručnjaka koja su upoznata s načelima i alatima HKO-a te ESG-jem. Recenziju su stručnjaci sprovedi uzimajući u obzir izrađen prijedlog standarda kvalifikacije *Nastavnik u visokom obrazovanju / Nastavnica u visokom obrazovanju* i ESG-ve. Recenzenti su ocijenili program pozitivnom ocjenom uz navođenje nekoliko preporuka za njegovu doradu. Ustanova visokog obrazovanja koja je izradila program primila je pristigle recenzije, razmotrila njihove prijedloge i započela doradu programa na osnovu pristiglih recenzija. Uključena ustanova visokog obrazovanja i recenzenti u svojim povratnim informacijama naglasili su da je izrada prijedloga standarda kvalifikacije i programa bitna za unaprjeđivanje obezbjeđenja kvaliteta u visokom obrazovanju u Hrvatskoj.

5.2. Proces recenzije programa u Crnoj Gori

Ustanova visokog obrazovanja kao inicijator programa podnosi AKOKVO-u zahtjev za njegovu akreditaciju. Uz zahtjev za akreditaciju podnosi se elaborat posebnog programa usavršavanja. Za potrebe sprovođenja postupka akreditacije, odnosno evaluacije programa, AKOKVO obrazuje posebnu Komisiju kao stručno tijelo zaduženo za ocjenu podnešenog zahtjeva. Komisiju čini najmanje tri člana koji se biraju s liste eksperata, a koju utvrđuje AKOKVO na osnovu sprovedenog javnog poziva. Komisija ima zadatak da izradi i dostavi AKOKVO-u Izvještaj o akreditaciji posebnog programa usavršavanja u roku od 15 dana, a koji treba da sadrži preporuke za njegovo unaprjeđenje. Na osnovu predloga ekspertske Komisije, AKOKVO donosi odluku o akreditaciji programa ili rješenje kojim se odbija zahtjev za akreditaciju. Na osnovu pozitivne odluke o akreditaciji posebnog programa usavršavanja, Agencija ustanovi izdaje sertifikat o akreditaciji na period od najduže pet godina.

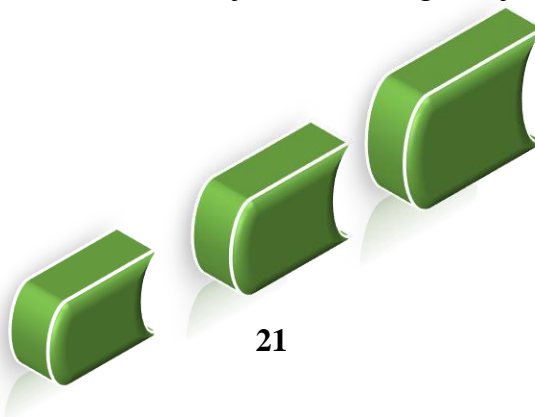

5.3. Proces recenzije programa u Republici Sjevernoj Makedoniji

Program je osnova za razvoj sistema cjeloživotnog učenja za visokoškolske nastavnike u Republici Sjevernoj Makedoniji. U programu se razvija koncept koji treba primijeniti u različitim sferama djelovanja visokoškolskih nastavnika, a u modulu ponuđenom za ovaj program razvija se kontekst didaktičke perspektive. Posebno je značajno da je program povezan i s ECTS-om koji nudi mogućnost priznavanja i razmjene u evropskom kontekstu. Smatra se dobrim da ovaj program bude obavezan za sve nastavnike koji bi bili uključeni u daljnja usavršavanja za razvoj kompetencija budućih nastavnika u visokom obrazovanju u skladu s usvojenim standardom kvalifikacija.

Ovaj program je prvi takve vrste na ustanovama visokog obrazovanja u Makedoniji koji obezbjeđuje brigu o kvalitetu nastave, ali i didaktičko-metodičku podršku visokoškolskim nastavnicima, koji svoje kontinuirano obrazovanje mogu sprovoditi u smjeru razvoja svojih nastavničkih kompetencija u matičnoj instituciji i uz podršku svojih kolega. Recenziju ovog modula programa napravila su tri univerzitetska profesora odabrana od strane Ministarstva prosvjete i kulture koji su utvrdili da je program cjelovit i svrsishodan u smislu razvoja nastavničkih kompetencija visokoškolskih nastavnika u savremenom nacionalnom i univerzitetskom prostoru, kontekstu, da je program savremen u smislu korišćenja novih inovativnih tehnologija i pristupa, fleksibilan i demokratičan u pogledu vremenskog okvira i načina realizacije, kao i održiv u smislu izgradnje strategije brige o kvalitetu visokoškolske nastave i pružanje kontinuirane stručne didaktičko-metodičke, tehnološke i komunikacijske podrške nastavnicima i saradnicima u nastavnom procesu. Recenzenti preporučuju i podstiču prijavu ovog programa Univerzitetima koji će svojim razvijenim mehanizmima odobravanja programa cjeloživotnog obrazovanja i centara za kvalitet oživjeti ovaj, ali i preporučiti druge programe za postizanje zahtjeva kvaliteta prema usvojenom standardu za zvanje nastavnika u visokom obrazovanju.

Stručni tim će putem Ministarstva obrazovanja i nauke predložiti ovaj program na odobrenje senatima univerziteta, te će se preduzeti odgovarajuće mjere za njegovu promociju i primjenu, zajedno sa standardom kvalifikacije nastavničkog zvanja u visokom obrazovanju.

6. Zaključak

6.1. Doprinos rezultata projekta BAQUAL sistemu visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Izrada standarda zanimanja, povratne informacije s održanih radionica unutar projekta, izrada prijedloga standarda kvalifikacije, povratna informacija svih uključenih učesnika, kao i prikupljena mišljenja ustanova visokog obrazovanja o prijedlogu standarda kvalifikacije *Nastavnik u visokom obrazovanju / Nastavnica u visokom obrazovanju*, te izvještaja o sprovedenim recenzijama izrađenog programa ukazala su na to da je prijedlog standarda kvalifikacije izrađen prema procedurama HKO-a predstavljao dobar osnov za izradu programa sticanja i daljnjeg usavršavanja nastavničkih kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju. Tokom izrade standarda zanimanja, prijedloga standarda kvalifikacije, programa i recenzije programa, uključeni su brojni učesnici s različitih ustanova visokog obrazovanja. Na taj se način osiguralo da navedeni dokumenti, i u konačnom programu, zadovolje potrebe tržišta rada, doprinesu obezbjeđenju kvaliteta u visokom obrazovanju i ponude priliku za daljnje usavršavanje nastavnika u visokom obrazovanju. Izradom programa na osnovu prijedloga standarda kvalifikacije i recenzije programa, članovi projektnog tima, radnih grupa i ostali učesnici u procesu stvaranja standarda, programa i recenzije stekli su dodatna znanja, vještine i kompetencije koje će biti korisne u budućim postupcima obezbjeđenja kvaliteta u visokom obrazovanju korišćenjem alata HKO-a.

Projektom BAQUAL otvorila se i diskusija i razmijenila su se iskustva i mišljenja s državama partnerima u projektu o procesu razvoja standarda kvalifikacije i programu. Takođe, u različitim fazama sprovođenja projekta i drugi stručnjaci uključeni u aktivnosti projekta učestvovali su u raspravi i razmjeni mišljenja, što je doprinijelo izradi kvalitetnijeg prijedloga standarda kvalifikacije i samog programa. Osim navedenog, saradnja država partnera i ostalih učesnika doprinijela je i promociji projekta BAQUAL i upoznavanju ključnih aktera u sistemu visokog obrazovanja s rezultatima ovog projekta.

6.2. Doprinos rezultata projekta BAQUAL sistemu visokog obrazovanja u Crnoj Gori

Najizazovniji je bio početak sprovođenja projektnih aktivnosti jer je projektni tim imao zadatak razviti kvalifikaciju koja do sada nije postojala u crnogorskom sistemu, a koja je ujedno

bila i najpotrebnija. Nakon nekoliko sastanaka projektnog tima zaključeno je da je potrebno razviti modul - program usavršavanja nastavničkih kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju. Radna grupa imala je niz sastanaka u sljedećim fazama projekta tokom kojih je izradila sadržaj ključnog dokumenta - Inicijativu za razvijanje stručne kvalifikacije u oblasti visokog obrazovanja. Definisani su ishodi učenja i uslovi za sticanje stručne kvalifikacije kao najznačajniji elementi navedene Inicijative. Istovremeno, AKOKVO-ov projektni tim posvetio se ispitivanju zakonskih mogućnosti za realizaciju projektnog zadatka u praksi, tj. konsultovao se u vezi s izborom ustanove visokog obrazovanja koja može biti nosilac programa pod nazivom *Profesionalni razvoj i stručno osposobljavanje za pedagoški rad akademskog osoblja*. Nakon niza obavljenih razgovora dobijena je načelna saglasnost za uvođenje planiranog programa u nastavni program Univerziteta Crne Gore, državnog, i ujedno najvećeg univerziteta u Crnoj Gori.

Sljedeća projektna faza bila je usmjerena na sprovođenje istraživanja i izradu *Analize o kompetencijama nastavnika na ustanovama visokog obrazovanja u Crnoj Gori*. Stoga, projektni tim AKOKVO-a vjeruje da će ovo istraživanje predstavljati osnov za donosiocel odluka u oblasti visokog obrazovanja i da će otvoriti put ka kvalitetnijoj nastavi u visokom obrazovanju. S druge strane, navedeno istraživanje može predstavljati i osnov za sprovođenje mnogo šire, komparativne analize među zemljama članicama EHEA. Takođe, važno je napomenuti da je realizacija studijskih posjeta, predviđenih projektom, u velikoj mjeri doprinijela unaprjeđenju znanja po pitanju definisanja kurikuluma za program cjeloživotnog učenja.

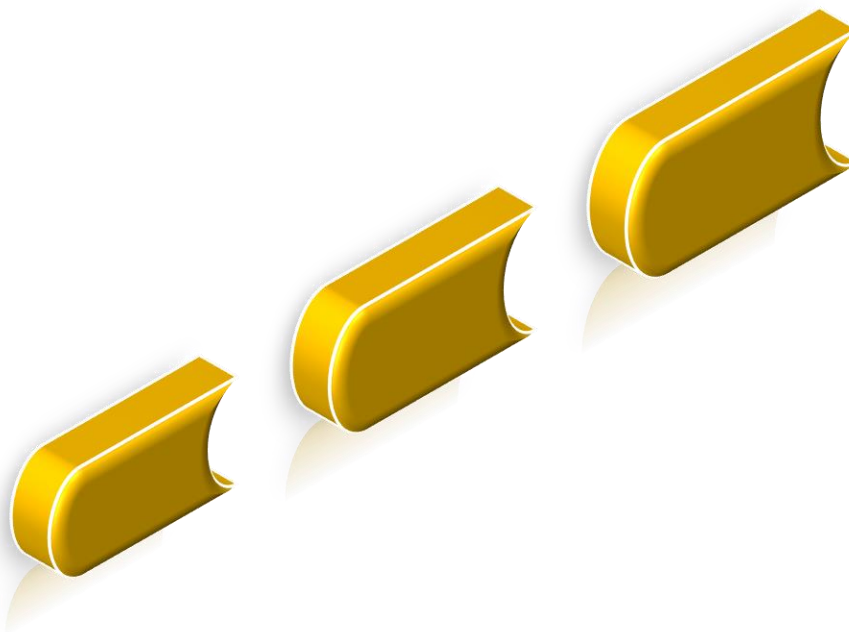
Osim navedenog, studijske posjete bile su izvrsna prilika da se predstavi projekt BAQUAL i mogućnost njegovog sprovođenja i u sistemima visokog obrazovanja drugih zemalja, uzimajući u obzir niz dobrobiti koje su/će neposredno uticati na unaprjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja. Donošenje i uključivanje ovakvog inovativnog programa u sistem visokog obrazovanja omogućiće profesionalizaciju akademskog osoblja i osavremenjivanje njihovog znanja u skladu s najnovijim trendovima. Pored toga, na buduće generacije studenata pozitivno će uticati nastavnici s razvijenim pedagoškim kompetencijama. Od posebne važnosti biće i želja ključnih donosiocel odluka u Crnoj Gori da takav program postane obavezan za saradnike u nastavi prilikom njihovog izbora u akademsko zvanje. Dosadašnje iskustvo s projektnim partnerima pokazalo je da svaka zemlja ima slične tendencije u oblasti visokog obrazovanja. Zahvaljujući odličnoj saradnji među partnerima, došlo je do razmjene najboljih praksi i postavljanja temelja za buduće razvijanje sličnih programa u njihovim zemljama.

6.3. Doprinos rezultata projekta BAQUAL sistemu visokog obrazovanja u Republici Sjevernoj Makedoniji

Realizacijom aktivnosti u okviru projekta BAQUAL po prvi put se otvorilo pitanje načina unaprjeđenja nastavnog procesa u visokom obrazovanju, uvidom u potrebu i izbor mogućnosti kontinuiranog obrazovanja nastavnika na svim nivoima. Standardizacija kvalifikacije nastavnika u visokom obrazovanju otvoriće i raspravne procese za dodavanje elemenata u izbore univerzitetskih nastavnika u kontekstu realizacije nastavno-obrazovne djelatnosti, razvoj novih objektivnih alata za kontrolu i upravljanje kvalitetom obrazovanja. Obrazovni proces na univerzitetima i naravno poboljšanje statusa nastavnika u visokom obrazovanju, ali i pozicija univerziteta na nacionalnim i međunarodnim ljestvicama.

Saradnja sa zemljama članicama u projektu BAQUAL omogućila je sagledavanje zajedničkih mogućnosti djelovanja u sferi poboljšanja i jačanja kvalifikacija nastavnika u visokom obrazovanju, pokretanje zajedničkih inicijativa i oblika saradnje, preuzimanje pozitivnih i negativnih iskustava u oblastima obuhvaćenim projektnim aktivnostima, te planiranje buduće uspješne saradnje.

Sadržaj

Impressum	2
1. O projektu.....	3
2. O kvalifikacionim okvirima	5
2.1. Hrvatski kvalifikacioni okvir (HKO)	5
2.2. Nacionalni okvir kvalifikacija u Crnoj Gori (NOK)	7
2.3. Makedonski okvir kvalifikacija (MRK)	8
3. Strateška važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju	11
3.1. Strateška važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj.....	12
3.2. Strateška važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju u Crnoj Gori.....	13
3.3. Strateška važnost cjeloživotnog usavršavanja nastavničkih kompetencija u visokom obrazovanju u Makedoniji.....	13
4. O postupku izrade programa	14
4.1. Opis postupka izrade programa u Republici Hrvatskoj.....	14
4.2. Opis postupka izrade programa u Crnoj Gori	16
4.3. Opis postupka izrade programa u Republici Sjevernoj Makedoniji.....	18
5. Spoljna evaluacija programa usavršavanja nastavničkih kompetencija nastavnika u visokom obrazovanju	20
5.1. Proces recenzije programa u Republici Hrvatskoj	20
5.2. Proces recenzije programa u Crnoj Gori	20
5.3. Proces recenzije programa u Republici Sjevernoj Makedoniji	21
6. Zaključak.....	22
6.1. Doprinos rezultata projekta BAQUAL sistemu visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj	22
6.2. Doprinos rezultata projekta BAQUAL sistemu visokog obrazovanja u Crnoj Gori.....	22
6.3. Doprinos rezultata projekta BAQUAL sistemu visokog obrazovanja u Republici Sjevernoj Makedoniji	24
Sadržaj	25

